

Obsah

Úvodní metodická poznámka	7
Kapitola první: Mezi patristikou a scholastikou. Trojice velkých myslitelů na počátku středověké filosofie	9
I. Anicius Manlius Torquatus Severinus Boethius	9
1. Učitelská mise Boethiova	9
2. Boethiovo členění filosofie	10
3. Boethiův náčrt syntézy antické filosofie a křesťanské zvěsti	11
4. Stručné zhodnocení Boethiova významu	12
II. Jan Filoponos Grammatikos	14
1. Komparace dvou současníků: Boethius a Jan Filoponos	15
2. Jan Filoponos a Simplikios	15
3. Filoponova kritika Aristotelovy fyziky	16
4. Filoponovo dílo a konflikt křesťanství a pohanství	17
5. Zájem o dílo Jana Filopona Grammatika v současnosti	20
III. Pseudodionýsius Areopagita	20
1. Cesty k poznání Boha	21
2. Idea participace	23
3. Co je zlo?	24
4. Areopagitovo postavení v dějinách filosofie	25
Kapitola druhá: Karolínská renesance. Jan Scotus Eriugena	27
I. Povaha vědění v období karolínské renesance	27
II. Jan Scotus Eriugena	28
1. Předmět díla <i>De divisione naturae</i>	28
2. Eriugenovo pojetí Boha	28
3. Svět, člověk a návrat všeho k Bohu	31
4. Eriugenovo místo v dějinách evropské filosofie	33
Kapitola třetí: Rozvoj scholastiky. Anselm z Canterbury	36
I. Anselmova koncepce vztahu rozumu a víry	36
II. Anselm a tzv. ontologický důkaz existence Boží	39
III. Hlavní protagonisté dějinného dialogu o Anselmově nahlédnutí nepochybnosti existence Boží (Tomáš Akvinský, R. Descartes, B. Spinoza, I. Kant, G. W. F. Hegel, K. Barth, Ch. Hartshorne, K. Jaspers, H. Rombach)	43

Kapitola čtvrtá:

Středověká renesance ve 12. století 54

I. Sociální a duchovní charakteristika doby 54

II. Petr Abaelard 55

1. Konfrontace na prahu 12. století: Anselm kontra Roscellin 56

2. Abaelardova koncepce univerzálií 57

3. Povaha Abaelardovy etiky 60

4. Oponenti „nové logiky“ a Abaelardova konceptu filosofie 61

A. Bernard z Clairvaux 62

B. Jan ze Salisbury 64

5. Petr Abaelard a jeho působení 65

III. Poznámky k některým významným tématům filosofie 12. století 66

1. Metamorfózy struktury sedmi svobodných umění 67

2. Středověký atomismus 67

3. Středověký panteista David z Dinantu 69

Kapitola pátá:

Vrcholný středověk. Tomáš Akvinský 71

I. Historický kontext Tomášova díla 72

1. Vilém z Auvergne 73

2. Albert Veliký 73

II. Základní rysy Tomášova díla 76

1. Základy Tomášovy antropologie a její význam pro celek jeho díla 76

2. „Objektivita“ Tomášovy filosofie 79

3. Základní rysy a pojmy Tomášovy metafyziky 82

A. Nauka o substanci a akcidentech 83

B. Nauka o látce a formě 84

C. Pojmová dvojice: možnost a uskutečnění 85

D. Nejvýznamnější dvojice pojmu Tomášovy metafyziky: bytnost a bytí 86

E. Víceznačnost pojmu bytí 87

III. Cesty vedoucí k poznání existence Boží 89

IV. Poznámky k Tomášovým kosmologickým názorům 94

V. Tomášovy názory noetické 96

VI. Poznámky k Tomášovým názorům psychologickým, etickým a sociálně-politickým 100

VII. Tomáš a dějiny evropského myšlení 103

1. Latinský averroismus 104

2. Siger Brabantský 105

3. Františkáni, augustinismus a Bonaventura 106

4. Oxfordské centrum a Roger Bacon 113

VIII. Dějinné osudy Tomášovy filosofie 115

Kapitola šestá:

Pozdní scholastika	118
I. Úvodní poznámky k filosofii pozdní scholastiky	118
II. Jan Duns Scotus	121
1. Scotovo pojetí teologie a její vztah k filosofii	122
2. Scotova nová metafyzika	124
3. Scotův důkaz existence Boží	125
4. Závěrečná poznámka ke Scotovým filosofickým názorům	126
III. Vilém Ockham	128
1. Ockhamova koncepce Boha	129
2. Kritika metafyziky a povaha světa	130
3. Ockhamova koncepce poznání a universálií	131
4. Stručné zhodnocení Ockhamova významu	134
IV. Mikuláš z Autrecourtu	135
1. Zpochybnění klíčových pojmů scholastické filosofie	135
A. Kritika pojmu substance	136
B. Zpochybnění kauzálního pojetí skutečnosti	137
C. Zpochybnění principu participace a analogie	138
D. Kritika transcendentálií	139
E. Otřesení středověkého řádu jsoucího	139
2. Náčrt Mikulášova filosofického systému	139
A. Hledání prvního principu	140
B. Obraz reálného světa	141
C. Paralelnost světa reálného a světa intencionálního	142
3. Mikuláš z Autrecourtu jako anticipátor pozdějšího filosofického vývoje	144

Kapitola sedmá:

Na prahu mezi středověkem a renesancí. Mikuláš Kusánský	145
I. Úvodní poznámka	145
II. Metafyzika Mistra Eckharta	145
III. Mikuláš Kusánský: Pokračovatel, bořitel nebo zakladatel?	147
Exkurz: Poznámky k dějinné aktuálnosti Ockhamova myšlení	151